

جانشینی‌های مثلثاتی

به علت فراوانی تعداد اتحادهای مثلثاتی، انتخاب جانشینی مثلثاتی هوشمندانه، غالباً به راه‌حلی بسیار ساده می‌انجامد. این روش در تمام مسائلی که در ادامه ارائه کرده‌ایم، به کار رفته است. جانشینی مورد بحث، معمولاً هم چون مسئله‌ی زیر، توسط صورت و فرم عبارت جبری مربوطه پیشنهاد می‌شود.

مسئله: تمام جواب‌های حقیقی دستگاه معادلات زیر را بیابید.

$$x^3 - 3x = y$$

$$y^3 - 3y = z$$

$$z^3 - 3z = x$$

در این جا حضور $x^3 - 3x$ ، فرمول سه برابر زاویه‌ی مربوط به کسینوس‌ها را به خاطر می‌آورد. البته در این مورد ضرب جلوی x^3

مفقود است، ولی ما با استفاده از روش دوبرابر کسینوس به جای کسینوس، مواظب آن خواهیم بود، و کار را با یافتن جواب‌های بین -2 و 2 آغاز می‌کنیم.

با نوشتن $x = 2 \cos u$ ، $y = 2 \cos v$ ، $z = 2 \cos w$ ، با $u, v, w \in [0, \pi]$ ، دستگاه به صورت زیر درمی‌آید:

$$2 \cos 3u = 2 \cos v$$

$$2 \cos 3v = 2 \cos w$$

$$2 \cos 3w = 2 \cos u$$

با استفاده از فرمول سه برابر زاویه برای $\cos 3u$ و $\cos v$ ، معادله‌ی اول چنین می‌شود:

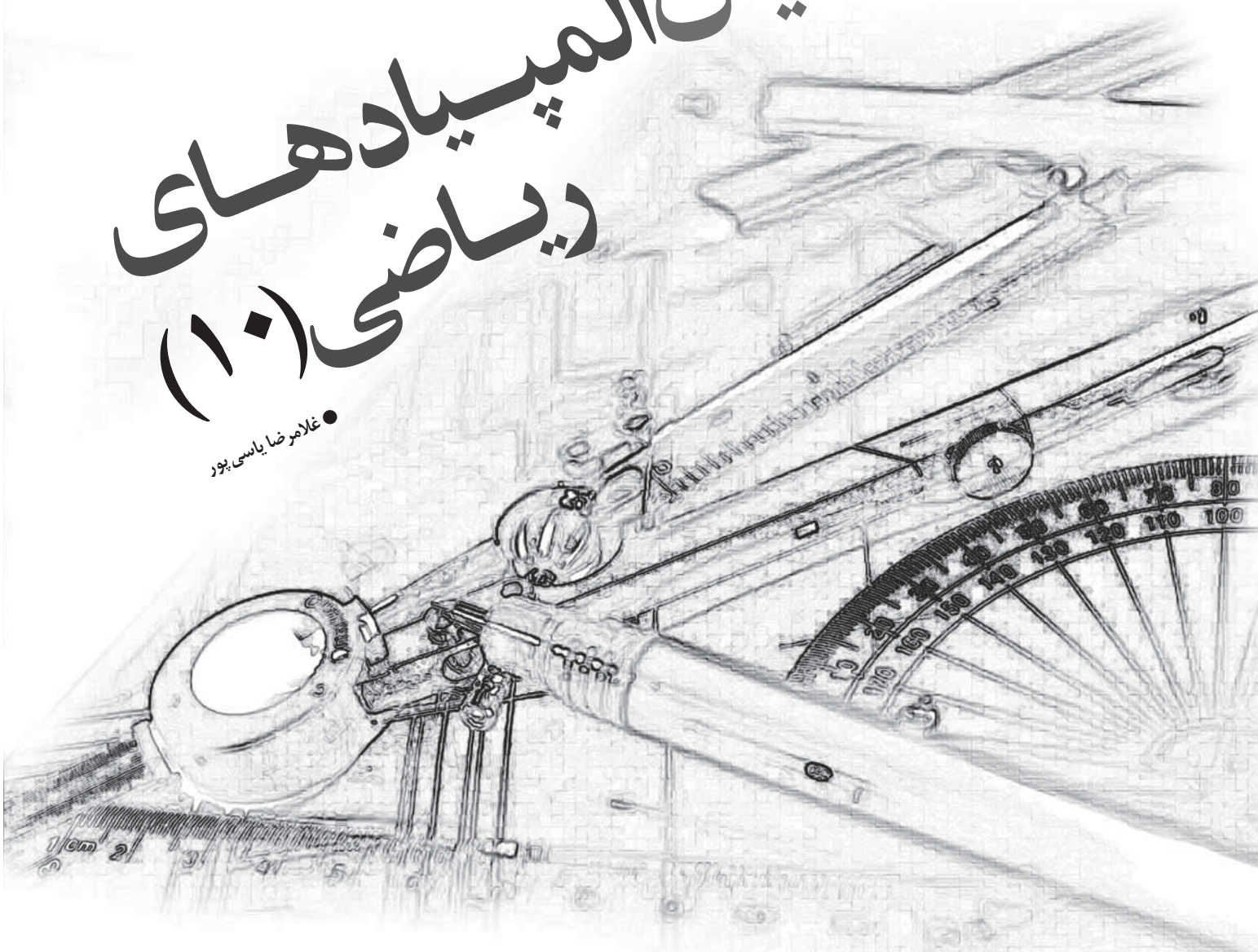
$$\cos 9u = \cos 3v$$

با ترکیب این معادله با معادله‌ی دوم، به دست می‌آوریم:

$$\cos 9u = \cos w$$

بازراهیان المپیادهای ریاضی (۱۰)

● غلامرضا یاسی پور

مانند قبل :

$$\cos 27u = \cos 3w$$

و معادله ی سوم، معادله ی زیر را به دست می دهد :

$$\cos 27u = \cos u$$

این برابری برقرار است اگر و تنها اگر، به ازای عدد صحیح k ، داشته باشیم :

$$27u = 2k\pi \pm u$$

جواب های واقع در بازه ی $[0, \pi]$ عبارت اند از :

$$u = k\pi / 14, \quad k = 0, 1, \dots, 14$$

و :

$$u = k\pi / 13, \quad k = 0, 1, 2, \dots, 12$$

در نتیجه :

$$x = 2 \cos k\pi / 14, \quad y = 2 \cos 3k\pi / 14, \quad z = 2 \cos 9k\pi / 14$$

$$k = 0, 1, \dots, 14$$

$$y = 2 \cos 3k\pi / 13, \quad x = 2 \cos k\pi / 13 \quad \text{و}$$

با در نظر گرفتن $z = 2 \cos 9k\pi / 13$ ، $k = 0, 1, 2, \dots, 12$ ، جواب های دستگاه معادلات داده شده اند.

از آن جا که حداکثر $3 \times 3 \times 3 = 27$ جواب وجود دارد (به درجه ی دستگاه توجه کنید) و هم اکنون 27 جواب متمایز به دست آورده ایم، این جواب ها تمام جواب های مطلوب هستند. اکنون به مثالی می پردازیم که در آن تابع تانژانت به کار رفته است.

مسئله : فرض می کنیم $\{x_n\}_n$ دنباله ای باشد که در برگشتی

$$x_{n+1} = \frac{\sqrt{3}x_n - 1}{x_n + \sqrt{3}}, \quad n \geq 1$$

صدق می کند. ثابت کنید که این دنباله، متناوب یا دوری است. فرمول تانژانت تفاضل را به خاطر می آوریم :

$$\operatorname{tg}(a - b) = \frac{\operatorname{tga} - \operatorname{tgb}}{1 + \operatorname{tga} \times \operatorname{tgb}}$$

نیز توجه داشته باشید که : $\operatorname{tg} \frac{\pi}{6} = \frac{1}{\sqrt{3}}$. اگر رابطه ی برگشتی مفروض را به صورت زیر بنویسیم :

$$x_{n+1} = \frac{x_n - \frac{1}{\sqrt{3}}}{1 + x_n \frac{1}{\sqrt{3}}}$$

طبیعی است که جانشینی $x_1 = \operatorname{tgt}$ را، به ازای عدد حقیقی t ، انجام دهیم. در این صورت : $x_2 = \operatorname{tg}(t - \pi / 6)$ و به طور استقرایی :

$$x_n = \operatorname{tg}(t - (n-1)\pi / 6), \quad n \geq 1$$

از آن جا که تانژانت، دوری یا دوره ی π است، به دست می آوریم : $x_n = x_{n+6}$ که نشان می دهد، دنباله ی مورد نظر دارای

دوره ی 6 است.

چند مسئله برای تمرین بیشتر

۱. به ازای چه مقادیر پارامتر حقیقی a ، عدد حقیقی x صادق در $\sqrt{1-x^2} \geq a-x$ موجود است؟

۲. با مفروض بودن چهار عدد متمایز در بازه ی $(0, 1)$ ، نشان دهید دو عدد از آن ها، x و y ، چنان موجودند که :

$$0 < x < \sqrt{1-y^2} - y\sqrt{1-x^2} < \frac{1}{y}$$

۳. دنباله ی $\{x_n\}_n$ ، به ازای هر $n \geq 1$ ، در

$$x_{1986} \leq x_n \leq \sqrt{x_{n+2}} + 2$$

را بیاید.

۴. جمع جواب های حقیقی دستگاه معادلات زیر را بیاید :

$$2x + x^2y = y$$

$$2y + y^2z = z$$

$$2z + z^2x = x$$

۵. جمع جواب های حقیقی دستگاه معادلات زیر را بیاید :

$$x_1 - \frac{1}{x_1} = 2x_2$$

$$x_2 - \frac{1}{x_2} = 2x_3$$

$$x_3 - \frac{1}{x_3} = 2x_4$$

$$x_4 - \frac{1}{x_4} = 2x_1$$

۶. ثابت کنید، به ازای هر $x, y \in \mathbb{R}$ ، نابرابری های زیر برقرارند :

$$-\frac{1}{2} \leq \frac{(x+y)(1-xy)}{(1+x^2)(1+y^2)} \leq \frac{1}{2}$$

۷. به ازای هر عدد حقیقی x ، دنباله ی $\{x_n\}_n$ را به طور برگشتی، با استفاده از $x_1 = x$ ، و :

$$x_{n+1} = \frac{1}{1-x_n} - \frac{1}{1+x_n}$$

به ازای هر n ، تعریف کنید.

اگر $x_n = \pm 1$ ، آن گاه دنباله مختوم می شود (به ازای x_{n+1} تعریف نشده خواهد بود). چند مورد از چنین دنباله هایی پس از هشت جمله مختوم می شوند؟

۸. دنباله ی اعداد حقیقی

$$a_1, a_2, a_3, \dots$$

دارای این ویژگی است که به ازای هر عدد صحیح و مثبت k ، داریم :

$$a_{k+1} = (ka_k + 1) / (k - a_k)$$

ثابت کنید این دنباله شامل بی نهایت جمله ی مثبت و بی نهایت جمله ی منفی است.

۹. با مفروض بودن:

$$-1 \leq a_1 \leq a_2 \leq \dots \leq a_n \leq 1$$

ثابت کنید:

$$\sum_{i=1}^{n-1} \sqrt{1-a_i a_{i+1}} - \sqrt{(1-a_i^2)(1-a_{i+1}^2)} < \frac{\pi \sqrt{2}}{2}$$

۱۰. فرض می کنیم $x_n = 0$ و:

$$x_1, x_2, \dots, x_n > 0$$

با توجه به این که داریم:

$$\sum_{k=1}^n x_k = 1$$

ثابت کنید:

$$\sum_{k=1}^n \frac{x_k}{\sqrt{1+x_n+\dots+x_{k-1}} \sqrt{x_k+\dots+x_n}} < \frac{\pi}{2}$$

حل مسئله ها

۱. $t \in [0, \pi]$ را چنان انتخاب می کنیم که $\cos t = x$ ، این

کار امکان پذیر است، زیرا مقدار $|x|$ نمی تواند از ۱ تجاوز کند. داریم:

$$\sqrt{1-x^2} = \sin t$$

زیرا $\sin t$ ، به ازای $t \in [0, \pi]$ ، مثبت است. در این صورت،

نابرابری مورد بحث به $\sin t + \cos t \geq a$ تبدیل می شود. ماکزیم تابع

$$f(t) = \sin t + \cos t = \sqrt{2} \sin \left(t + \frac{\pi}{4} \right) = \sqrt{2} \cos \left(t - \frac{\pi}{4} \right)$$

در بازه ی $[0, \pi]$ ، برابر $\sqrt{2}$ است. در نتیجه، برد a مجموعه ی جميع اعداد حقیقی نامتجاوز از $\sqrt{2}$ است.

۲. فرض می کنیم که اعداد مورد نظر a_1, a_2, a_3, a_4 باشند. جانشینی $a_k = \sin t_k$ ، $t_k \in (0, \pi/2)$ را در نظر می گیریم. مسئله می خواهد این را نشان دهیم که دو اندیس i و j با این شرط:

$$0 < \sin t_i \cos t_j - \sin t_j \cos t_i < \frac{1}{2}$$

موجودند. اما:

$$\sin t_i \cos t_j - \sin t_j \cos t_i = \sin(t_i - t_j)$$

در نتیجه باید ثابت کنیم که i و j ای با $t_i > t_j$ و $t_i - t_j < \frac{\pi}{6}$

وجود دارند. این مطلب از اصل لانه ی کبوتر یا دیریکله حاصل می شود. زیرا دو مورد از چهار عدد مزبور باید در یکی از بازه های بالا قرار گیرند:

$$(\pi/2, \pi/3), (\pi/3, \pi/2), (\pi/6, \pi/3), (\pi/3, \pi/6)$$

۳. از آن جا که به ازای هر n ، $x_n \leq 2$ ، می توانیم جانشینی مثلثاتی $x_n = 2 \cos y_n$ را انجام دهیم که در آن: $0 \leq y_n \leq \pi/2$. از نابرابری $x_n \leq \sqrt{x_{n+2} + 2}$ و فرمول دوبرابر زاویه ی

$$\cos 2\alpha = 2 \cos^2 \alpha - 1, \text{ نابرابری زیر را حاصل می کنیم: } \cos y_{n+2} / 2 \leq \cos y_n$$

از آن جا که کسینوس، در $[0, \pi/2]$ ، تابعی نزولی است، این موضوع مستلزم $y_{n+2} / 2 \geq y_n$ به ازای جميع مقادیر n است.

با استفاده از استقرا نتیجه می شود که به ازای هر n و k داریم:

$$y_n \leq y_{n+2k} / 2^k$$

و با رفتن k به بی نهایت، $y_n = 0$ را به ازای هر n به دست می آوریم. (آزمون انتخابی IMO رومانی، ۱۹۸۶، طرح از T.Andreescu)

۴. اگر یکی از مجهول ها، مثلاً x ، برابر ± 1 باشد، آن گاه $2x + x^2 y = y$ به $\pm 2 = 0$ منجر می شود که غیرممکن است. در نتیجه، دستگاه مورد بحث را می توان به صورت زیر بازنویسی کرد:

$$\frac{2x}{1-x^2} = y$$

$$\frac{2y}{1-y^2} = z$$

$$\frac{2z}{1-z^2} = x$$

بنا به فرمول دوبرابر زاویه ی تانژانت ها، یعنی:

$$\operatorname{tg} 2\alpha = \frac{2 \operatorname{tg} \alpha}{1 - \operatorname{tg}^2 \alpha}$$

طبیعی است که جانشینی $x = \operatorname{tg} \alpha$ را به ازای $\alpha \in (-\pi/2, \pi/2)$ ، انجام دهیم.

از دو معادله ی اول،

$$y = \operatorname{tg} 2\alpha, \quad z = \operatorname{tg} 4\alpha$$

و معادله ی آخر، مستلزم $\operatorname{tg} 8\alpha = \operatorname{tg} \alpha$ می شود. در نتیجه،

$8\alpha - \alpha = k\pi$ ، به ازای عدد صحیح k ای، برقرار است. بنابراین $\alpha = k\pi/7$ ، و از آن جا که: $\alpha \in (-\pi/2, \pi/2)$ ، باید داشته باشیم:

$$-3 \leq k \leq 3$$

نتیجه می شود که جواب های دستگاه عبارت اند از:

$$\left(\operatorname{tg} \frac{k\pi}{7}, \operatorname{tg} \frac{2k\pi}{7}, \operatorname{tg} \frac{4k\pi}{7} \right), \quad k = -3, -2, -1, 0, 1, 2, 3$$

۵. فرمول مثلثاتی پنهان در صورت مسئله، فرمول دو برابر زاویه ی کتانژانت هاست؛ یعنی:

$$2 \cot g 2\alpha = \cot g \alpha - \frac{1}{\cot g \alpha}$$

این رابطه را می توان از فرمول دو برابر زاویه ی تانژانت ها،

یعنی: $\operatorname{tg} 2\alpha = 2 \operatorname{tg} \alpha / (1 - \operatorname{tg}^2 \alpha)$ با قرار دادن $1 / \cot g \alpha$ به جای $\operatorname{tg} \alpha$ ، به اثبات رساند.

$$x = \operatorname{tg}(\pm \frac{\pi}{512} + \frac{k\pi}{128})$$

برای k ، 128 مقدار، یعنی $127, 126, \dots, 1, 0$ ، k وجود دارد که به 256 مقدار متفاوت x می انجامد.

اکنون باید بررسی کنیم تا مطمئن شویم، هیچ یک از این مقادیر، دنباله ای به طول کمتر از هشت به دست نمی دهد. در واقع، برای این که دنباله زودتر خاتمه یابد، باید رابطه ی

$$\pm \frac{\pi}{512} + \frac{k\pi}{128} = \pm \frac{\pi}{2^{r+2}} + m\pi$$

را به ازای اعداد صحیح m و r ، با شرط $0 < r < 7$ ، داشته باشیم. این موضوع مستلزم آن است که:

$$\pm 1 + 4k = \pm 2^{7-r} + 2^9 m$$

اما سمت چپ این معادله فرد و سمت راست آن زوج است که این نمی تواند رخ دهد. در نتیجه جمیع 256 دنباله، طولی برابر 8 دارند.

(طرح برای AIME، ۱۹۹۶)

۸. اگر دنباله ی $b_1 = \operatorname{tg}^{-1} a_1$ و $b_{k+1} = b_k + \operatorname{tg}^{-1}(1/k)$ ، $k = 1, 2, 3, \dots$ را تعریف کنیم، آن گاه فرمول جمع مربوط به تانژانت ها، یعنی:

$$\operatorname{tg}(x+y) = \frac{\operatorname{tg} x + \operatorname{tg} y}{1 - \operatorname{tg} x \operatorname{tg} y}$$

نشان می دهد که به ازای هر k :

$$a_k = \operatorname{tg} b_k$$

از آن جا که $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\operatorname{tg} x}{x} = 1$ ، نتیجه می شود:

$$\lim_{k \rightarrow \infty} \frac{\operatorname{tg}^{-1} 1/k}{1/k} = 1$$

که با توجه به آن، از یک طرف سری $\sum_{k=1}^{\infty} \operatorname{tg}^{-1} \frac{1}{k}$

واگراست، و از طرف دیگر، جمله های سری، چون k به بی نهایت میل کند، به صفر میل می کند. در نتیجه، بی نهایت مجموع جزئی سری مورد نظر موجود است که در بازه های به صورت

$$(\pi/2, 3\pi/2)$$

قرار دارند و بی نهایت مجموع جزئی سری، در بازه ی $(\pi/2, 3\pi/2)$ واقع اند.

اما یک مجموع جزئی یک b_m به ازای m وجود دارد و از آن جا که $a_m = \operatorname{tg} b_m$ ، نتیجه می شود که بی نهایت a_m مثبت و بی نهایت a_m منفی موجود است.

(المپیاد ریاضی لنینگراد، ۱۹۸۹)

۹. جانشینی مثلثاتی $a_i = \cos x_i$ ، به ازای $x_i \in [0, \pi]$ ، $i = 1, 2, \dots, n$ ، عملی طبیعی است. توجه داشته باشید که یکنوایی تابع کسینوس در ترکیب با نابرابری های داده شده، نشان می دهد که x_i ها دنباله ای نزولی تشکیل می دهند. عبارت سمت چپ به صورت

اگر قرار دهیم: $\alpha \in (0, \pi)$ ، $x_1 = \cot \alpha$ ، آن گاه از

معادله ی اول $x_2 = \cot 2\alpha$ ، از معادله ی دوم $x_3 = \cot 4\alpha$ ، و از معادله ی آخر

از معادله ی سوم $x_4 = \cot 8\alpha$ حاصل می شود. در نتیجه،

$x_1 = \cot 16\alpha$ ، مستلزم $\cot \alpha = \cot 16\alpha$ که مستلزم $16\alpha - \alpha = k\pi$ ، به ازای عدد

صحیح k است. در این صورت، جواب های

$\alpha = k\pi/15$ ، $k = 1, 2, \dots, 14$ را به دست می آوریم و جواب های دستگاه مفروض عبارت اند از:

$x_1 = \cot k\pi/15$ ، $x_2 = \cot 2k\pi/15$ ، $x_3 = \cot 4k\pi/15$ ، $x_4 = \cot 8k\pi/15$ ، $k = 1, 2, 3, \dots, 14$

۶. فرض می کنیم:

$$x = \operatorname{tga} \text{ و } y = \operatorname{tgb}$$

در این صورت:

$$x + y = \operatorname{tga} + \operatorname{tgb} = \frac{\sin(a+b)}{\cos a \cos b}$$

$$1 - xy = 1 - \operatorname{tga} \operatorname{tgb} = \frac{\cos(a+b)}{\cos a \cos b}$$

$$\frac{1}{1+x^2} = \cos^2 a$$

$$\frac{1}{1+y^2} = \cos^2 b$$

نابرابری مورد اثبات، هم ارز $1 - 2\sin(a+b)\cos(a+b) \leq 1$ است، یعنی $1 - \sin 2(a+b) \leq 1$ ، و کار به انجام می رسد.

۷. نخست توجه می کنیم که:

$$\frac{1}{1-x_n} - \frac{1}{1+x_n} = \frac{2x_n}{1-x_n^2}$$

اگر قرار دهیم $x_1 = \operatorname{tg} \beta$ ، با $\beta \in (-\pi/2, \pi/2)$ ، در این صورت:

$$x_2 = \frac{2\operatorname{tg} \beta}{1 - \operatorname{tg}^2 \beta} = \operatorname{tg} 2\beta$$

و به طور استقرایی به دست می آوریم:

$$x_n = \operatorname{tg} 2^{n-1} \beta$$

به این ترتیب:

$$x_8 = \operatorname{tg} 2^7 \beta = \operatorname{tg} 128\beta$$

برای این که دنباله دارای طول 8 باشد، باید داشته باشیم:

$$\operatorname{tg} 128\beta = \pm 1$$

و این مستلزم آن است که، به ازای عدد صحیح k ، داشته باشیم:

$$128\beta = \pm \pi/4 + k\pi$$

به این ترتیب:

$$\beta = \pm \pi/512 + k\pi/128$$

به عبارت دیگر:

معرفی سایت های ریاضی جهان

ادامه ی مطالب صفحه ی ۱۵

۲۵. منطق و نظریه ی مجموعه (Logic & Set Theory)

۲۶. آموزش ریاضی (Mathematics Education)

۲۷. زیست شناسی ریاضیاتی (Mathematical Biology)

۲۸. گوناگون (Miscellaneous)

۲۹. حساب دیفرانسیل و انتگرال چند متغیره

(Multivariable Calculus)

۳۰. دینامیک غیر خطی (Nonlinear Dynamics)

۳۱. نظریه ی اعداد (Number Theory)

۳۲. آنالیز عددی (Numerical Analysis)

۳۳. معادلات دیفرانسیل معمولی

(Ordinary Differential Equations)

۳۴. معادلات دیفرانسیل جزئی

(Partial Differential Equations)

۳۵. حساب دیفرانسیل و انتگرال مقدماتی (Pre-Calculus)

۳۶. نظریه ی احتمال (Probability Theory)

۳۷. آمار (Statistics)

۳۸. توپولوژی (Topology)

۳۹. مثلثات (Trigonometry)

ب) روش دیگر، نوشتن کلمه ی کلیدی و مورد نظر در قالب یک کلمه ی تنها، یک عبارت تنها و یا چندین کلمه ی جداگانه در قسمت مخصوص جست و جوی این سایت است. برای مثال، اگر مایل هستید، اطلاعاتی را به صورت کلی در زمینه ی «نظریه گراف ها» به دست آورید، می باید عبارت «Graph Theory» را در قسمت جست و جو بنویسید. اما اگر می خواهید که اطلاعاتی بیشتری درباره ی نظریه ی گراف ها، مثلاً پیرامون «ماتریس مجاورت گراف ساده» کسب کنید، کافی است عبارت «Adjacency Matrix of a Simple Graph» را در قسمت جست و جو بنویسید و به جست و جو پردازید.

در سایت Math Archives قسمتی نیز به دانشگاه ها، کالج ها و انجمن های ریاضیات و گروه های ریاضی مرتبط با آن ها اختصاص داده شده است. در این بخش مخاطب می تواند، به اطلاعات گروه های ریاضی دانشگاه ها، کالج ها و انجمن های گوناگونی که اسم آن ها در اینترنت قرار داده شده است، از طریق انتخاب حروف الفبا دسترسی پیدا کند. برای مثال، شخصی که مایل است آگاهی هایی در مورد گروه ریاضی دانشگاه تگزاس دریافت کند، کافی است حرف «T» و فردی که به دنبال گروه ریاضی دانشگاه اوکلاهاما می باشد، کافی است، حرف O را انتخاب کند.

زیر درمی آید:

$$\sum_{i=1}^{n-1} \sqrt{1 - \cos x_i \cos x_{i+1} - \sin x_i \sin x_{i+1}} = \sum_{i=1}^{n-1} \sqrt{1 - \cos(x_{i+1} - x_i)} \\ = \sqrt{2} \sum_{i=1}^{n-1} \sin \frac{x_{i+1} - x_i}{2}$$

در این مورد، از فرمول های تفریق و دو برابر زاویه استفاده می کنیم. تابع سینوسی در $[0, \pi]$ کوژ به سمت پایین است. در نتیجه می توان از نابرابری «جنسن»^۱ برای به دست آوردن نابرابری زیر استفاده کرد:

$$\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^{n-1} \sin \frac{x_{i+1} - x_i}{2} \leq \sin \left(\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^{n-1} \frac{x_{i+1} - x_i}{2} \right)$$

در نتیجه:

$$\sqrt{2} \sum_{i=1}^{n-1} \sin \frac{x_{i+1} - x_i}{2} \leq (n-1) \sqrt{2} \sin \frac{x_n - x_1}{2(n-1)}$$

$$\leq \sqrt{2} (n-1) \sin \frac{\pi}{2(n-1)}$$

زیرا $x_n - x_1 \in (0, \pi)$. بهره گیری از این موضوع که، به ازای $\sin x < x$ ، $x > 0$ ، نابرابری زیر را به دست می دهد:

$$\sqrt{2} (n-1) \sin \pi / (2(n-1)) \leq \sqrt{2} \pi / 2$$

(برنامه ی تابستانی المپیاد ریاضی، ۱۹۹۶)

۱۰. آن جا که x_i ها مثبت اند و مجموع شان ۱ می شود، می توانیم جانشینی $\sin a_k = x_k + x_1 + \dots + x_k$ با $a_k = 0 < a_1 < \dots < a_n = \pi / 2$ را به کار ببریم. در این صورت، نابرابری به صورت زیر درمی آید:

$$\sum_{k=1}^n \frac{\sin a_k - \sin a_{k-1}}{\sqrt{1 - \sin a_{k-1}} \sqrt{1 - \sin a_k}} < \frac{\pi}{2}$$

که می تواند به صورت زیر بازنویسی شود:

$$\sum_{k=1}^n \frac{2 \sin \frac{a_k - a_{k-1}}{2} \cos \frac{a_k + a_{k-1}}{2}}{\cos a_{k-1}}$$

$\cos x$ ، به ازای $0 \leq x \leq \pi / 2$ ، تابعی نزولی است و: $\sin x < x$. در نتیجه، سمت چپ نابرابری مورد بحث، اکید کمتر از

$$\sum_{k=1}^n \frac{2 \sin \frac{a_k - a_{k-1}}{2} \cos a_{k-1}}{\cos a_{k-1}} = \sum_{k=1}^n (a_k - a_{k-1}) = \frac{\pi}{2}$$

می شود و مسئله حل شده است.

(المپیاد ریاضی چین، ۱۹۹۶)

زیر نویس

1. Jensen